

“ekoloji ve kent”

Meneviş Uzboy Pirili

“Sürdürülebilirliğin ekolojik boyutu; gezegensel sınırları ihlal etmeden, bu sınırlarla uyumlu yaşam biçimleri tasarlamak ve hayata geçirebilmektir.”

KENTİME
-DEĞER-

21. yüzyılda küresel çapta çoklu krizler yaşamaktayız. Örneğin:

- Toplumsal (artan eşitsizlikler);
- Ekonomik (büyüme, istihdam, artan kamu borçları)
- Sağlık krizi (Pandeminin büyük insan ve sosyal maliyetleri)

Bu krizlerle baş edebilmek için 2015 yılında küresel düzeyde ülkeler arası işbirliğine yönelik iki önemli küresel anlaşma gündeme gelmiştir. Bu iki küresel anlaşma, 2050 yılına değin tüm ülkeleri kapsayan Sürdürülebilir Kalkınma yol haritamızı oluşturmaktadır.

1. **Küresel Sürdürülebilir Kalkınma:** 7 küresel amaçtan oluşan bu kalkınma gündemi 2015- 2030 yılları arasında toplumsal ve ekonomik modellerimizi ve çevre ile olan ilişkilerimizi yeniden tasarladığımız küresel bir işbirliğini içermektedir.
2. **Paris İklim Anlaşması** ise yine küresel düzeyde öncelikle iklim krizi ile mücadeleye odaklanmakla ve bütüncül bakışı içeren stratejiler ile diğer çevresel sorunlarla mücadeleyi de içermektedir.

Ekolojik Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik ekonomik sosyal ve çevresel (ekolojik) boyutları içeren kapsamlı bir kavramdır. Sürdürülebilirliğin ekolojik boyutundan şunu anlıyoruz:

Girişimleri, ekonomisi, kentleri, teknolojileri, kurumları ve fiziksel yapılarıyla gezegensel yaşamın istikrarını bozmayan yaşamdır. Güvenli ve dayanıklı bir gezegende yaşamaktır. Gezegensel sınırları ihlal etmeden, bu sınırlarla uyumlu yaşam biçimleri tasarlamak ve hayata geçirebilmektir.

İnsanlık 1950 den bu yana, gezegen üzerinde yol açtığı baskılara bağlı olarak yeni bir ekolojik çağa girmiştir. Antropocen çağı insanın belirlediği çağ anlamına gelmekte.

Ekolojik krizler üç boyuta ele alınmaktadır:

1. İklim krizi;
2. Biyoçeşitlilik Krizi ve
3. Kirlilik (her düzeyde)

İklim Krizi

İnsan kaynaklı iklim krizinin bir diğer terimle küresel ısınmanın temel nedenidir. Sanayileşmeyle birlikte ve özellikle 1950 sonrası hızla artan sera gazı salınımlarıdır. Son yüz yılda yeryüzünün ortalama yüzey sıcaklığının 1.18 derece arttığı tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak 1990 lardan bu yana büyük insani ve maddi tahribatlara yol açan aşırı iklim olayları meydana gelmektedir.

İklim krizinin üstesinden gelmek ve aynı zamanda gezegensel sınırlarla uyumlu ekolojik olarak sürdürülebilir yaşam biçimleri hayata geçirebilmek için Paris Anlaşması kapsamında birbirine bağlı beş temel strateji gündeme gelmektedir:

1. **Enerjide Dönüşüm:** Fosil yakıtlardan, temiz yeşil enerjiye geçişin sağlanması
2. **Döngüsel Ekonomi Modelleri:** Doğrusal ekonomiden, döngüsel tedarik /değer zincirlerinin tasarlandığı yeni üretim ve tüketim modelleri (döngüsel ekonomi) oluşturmak
3. **Tarım Ve Gıda Sisteminde Dönüşüm:** Sürdürülebilir gıda sistemlerinin inşa edilmesi
4. **Doğa Bazlı Çözümler:** Ormanlar; Biyoçeşitlilik kaybının durdurulması ve Tüm Karbon Yutaklarının Korunması geliştirilmesi
5. Yaşam Tarzlarımızda sürdürülebilirlik doğrultusunda dönüşüm sağlanması.

Sürdürülebilir Kent Tasarımları için Öneriler

1. Enerjide Dönüşüm: Fosil Yakıtlardan Temiz Yeşil Enerjiye geçişin sağlanması

Bu kapsamda kentlerde, yerel yönetimler, diğer paydaşlarla işbirliği içinde, emisyon azaltımı doğrultusunda uygulamalar gündeme gelmelidir.

- Yerel düzeyde güneş/rüzgar enerjisi üretimi ve tedariki;
- Akıllı binalar;
- Kent içi ulaşımda toplu taşımada elektrikli araçlar kullanımı, vatandaş paylaşımına dayalı motosiklet/bisiklet uygulamaları, şehir içinde bisiklet rotaları.

2. Döngüsel Ekonomi Modelleri:

Döngüsel üretim ve tüketim modelleri özel sektöre yeni iş modelleri önermesinin yanı sıra kentler düzeyinde de özellikle atıkların yönetimi ve doğal kaynakların tasarruflu kullanımını kapsamında yerel yönetimlerce gündeme gelmelidir.

Bu kapsamda:

Şehirlerdeki atık suların yönetimi kapsamında evsel ve işyeri atık sularından gri su elde edilerek bunların sokak yıkamada veya tarım sulama kullanılması;

Katı atık yönetimini döngüsellik kapsamında yerel yönetimler ön plana çıkarabilir;

Endüstriyel Simbiyoz ise Organize Sanayi Bölgelerinde döngüsel ekonomi modeli için önemli bir örnektir.

- Yerel düzeyde güneş/rüzgar enerjisi üretimi ve tedariki;
- Akıllı binalar;
- Kent içi ulaşımında toplu taşımada elektrikli araçlar kullanımı, vatandaş paylaşımına dayalı motosiklet/bisiklet uygulamaları, şehir içinde bisiklet rotaları.

2. Tarımda Sürdürülebilirlik:

Tarım konusu kent kapsamına girmiyor gibi gözükse, tarımda sürdürülebilirlik, sadece üreticiler bağlamında (çiftçiler, hayvan yetiştiricileri veya balıkçılar gibi) değil, tarladan başlayıp sofralarımıza kadar uzanan bir gıda değer zinciri içinde, farklı aşamalar arasındaki bağların ele alındığı "gıda sistemi" olarak ele alınmaktadır.

4. Kentlerde Doğa Esaslı Çözümler

Bu kapsamda öne çıkan tasarımlardan birisi de **Çeper parklar / Yeşil koridorlardır**. Kent hayatıyla kırsal arasında bir geçiş alanı oluşturmaktadır. Kentin yapılaşmış alanıyla kentnin kırsal alanını bir araya getiren yaşamın örgütlendiği bir kuşak oluşturmaktadır. İzmir'den örnek verecek olursak Olivela Ekolojik Yaşam Parkı'ndan; Peynircioğlu Deresi boyunca oluşturulan ekolojik koridordan söz edilebilir.

Diğer yandan büyük ölçekli olmamakla birlikte caddelerde inşa edilecek çok sayıda cep parkları da kentnin nefes almasını sağlayan, sosyalleşmeyi destekleyen doğa bazlı çözümlere örnek olarak verilebilir.

5. Kentlerde İklim Krizine Karşı Adaptasyon

Kentlerde emisyon azaltımı (mitigasyon) yanı sıra adaptasyon (bir diğer ifadeyle aşırı iklim olayları sonucu kentte ortaya çıkacak risklere/afetlere karşı kent dayanıklılığının ve uyumunun artırılması) kapsamında da pek çok yeşil altyapı tasarımları, sünger şehirler, gibi gündeme gelebilir.

Kaynakça

- S. Ö. Durmuşlar. (2021) "Kentsel Tarım ve Yenilikçi Uygulamalar" <https://kalkinmaguncesi.izka.org.tr/index.php/2021/03/11/kentsel-tarim-ve-yenilikci-uygulamalar/>
- Yenigül, S.B, (2016), Büyükşehirlerde Tarımsal Alanların Korunmasında Kentsel Tarım ve Yerel Yönetimlerin Rolü, Megaron: 11(2):291-299
- K. Velibeyoğlu; (2021) İZMİR SKGA, Sürdürülebilirlik Konuşmaları, <https://www.facebook.com/izmirskga/videos/155620302735059>
- K. Velibeyoğlu (2021) Yerel Kalkınmanın Şifreleri, İZMİR SKGA konuşmaları <https://www.youtube.com/watch?v=0-M849JUg9w>
- Stockholm Resilience Center (2018), Transformation is Feasible
- SDSN (2021) Sustainable Development Goals Report 2020, (Cambridge University Press)
- WCEF (2018) "Second World Circular Economy Bulletin", <https://enb.iisd.org/download/pdf/sd/enbplus208num27.pdf>
- TWI 2050 (2018) The World In 2050 Report
- Sachs, J and Rocktorm (2013) Sustainable Development and Planetary Boundaries, <https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/sustainable-development-and-planetary-boundaries.pdf>
- IPCC, (2022). AR6 Synthesis Report Climate Change 2022, <https://www.ipcc.ch>
- UNFCCC, COP 26. Climate Change Conference, <https://unfccc.int>
- İzmir Büyük Şehir Belediyesi, 2021, İZMİR Doğa ile Uyumlu Yaşam Stratejisi <https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/turkiye-nin-ilk-yesil-sehir-eylem-plan-i-izmir-icin-hazirlandi/44668/156>
- EUROBank, İzmir Bütük Şehir Belediyesi, (2020) İzmir. Yeşil Şehir Eylem Planı, <https://www.solarbaba.com/wp-content/uploads/makale-002-izmir-yesil-eylem.pdf>
- İzmir Büyükşehir Belediyesi. Web. Sayfası: <https://www.izmir.bel.tr/tr/Izmir/5>

sivil izleme uygulaması

1) Yaşadığın yerde, Belediyelerin iklim kriziyle ilgili çalışmalarını var mı? Neler yapıyorlar, yakında olan bir merkez, birim var mı? Yerinde ziyaret edip, gözlem yapmaya ne dersin?

2) Yaşadığın yerde bir yürüyüş yap ve gözlemlerle. Kirlilik ne yönden geliyor, hangi alanda gerçekleşen kirlilik yaşadığın yeri tahribat ediyor. Bu konuda alınan önlemler var mı? Belediyelerin, sivil toplumların, inisiyatiflerin bu konuda gerçekleştirdiği bir çalışma var mı? Araştırma yapıp raporla.

3) Yaşadığın yerde çöpün nereye gidiyor? En yakın çöp depolama alanı nerede?? Yaşadığın yerde geri dönüşüm yapılıyor mu? Geri dönüştürülen kağıt/plastik kimler tarafından kullanılıyor? Araştır, sor soruştur, raporla

4) Sifona bastığında katı atıklar nereye gidiyor? Atık suya ne oluyor? Yaşadığın yere en yakın atık su ayrıştırma merkezi nerede? Hadi atık suyun peşine düş. Belediyenin çalışmalarını tespit et, gözlemlerle, izle.

